

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.009.02.2019

**Pan
Jarosław Stawiarski
Marszałek
Województwa Lubelskiego**

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego
w Lublinie
ul. Artura Grottgera 4
20-029 Lublin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Kontrola nr P/19/023 „Ochrona materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych”

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Lublinie
ul. Okopowa 7, 20-022 Lublin
T +48 81 461 31 20, F +48 81 461 31 11
llu@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-112, 20-001 Lublin 1

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie (dalej: „Urząd” lub „UMWL”), ul. Artura Grottgera 4, 20-029 Lublin
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jarosław Stawiarski, Marszałek Województwa Lubelskiego (dalej: „Marszałek Województwa”) od 21 listopada 2018 r. W okresie od 1 grudnia 2014 r. do 20 listopada 2018 r. Marszałkiem Województwa był Sławomir Sosnowski.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. 2. Współpraca przy realizacji działań i celów ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016 – 2019 (do dnia 9 lipca 2019 r.), z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, mających wpływ na ocenę kontrolowanej działalności.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Artur Bokiniec, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/80/2019 z 17 maja 2019 r. (akta kontroli tom I str. 1-4)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli Samorząd Województwa Lubelskiego, uwzględniając uregulowania prawne oraz organizacyjnie, był przygotowany do podejmowania merytorycznych działań na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych, które stanowią element działań na rzecz ochrony dziedzictwa narodowego.

W Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018 określono działania związane z materialnym dziedzictwem kulturowym województwa lubelskiego.

Podjęto działania na rzecz ochrony zabytków stanowiących własność Województwa Lubelskiego, w szczególności pozyskano środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej na rewaloryzację zabytkowego budynku dawnego Szpitala Żydowskiego w ramach projektu realizowanego przez Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie.

Samorząd Województwa w zakresie ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego współpracował z jednostkami samorządu terytorialnego oraz z Lubelskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków³, w szczególności na etapie opiniowania Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami na lata 2015-2018.

¹ Dz. U. z 2019 r., poz. 489. Dalej: „ustawa o NIK”.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dalej: „LWKZ”.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁴ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Działania na rzecz ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych

Opis stanu faktycznego

1.1. W UMWL zadania z zakresu prowadzenia spraw związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami realizował Departament Kultury, Edukacji i Dziedzictwa Narodowego (dalej: „Departament”).

Dane o zabytkach z terenu województwa lubelskiego, w tym o zabytkach stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych, Urząd pozyskiwał z rejestru zabytków prowadzonego przez LWKZ oraz ewidencji zabytków, prowadzonych przez gminy. Weryfikacja danych dotyczących zabytków, w tym zabytków stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych znajdujących się na terenie gmin prowadzona była na podstawie badań ankietowych przeprowadzanych przez Urząd⁵.

Do rejestru zabytków nieruchomych według stanu na dzień 31 grudnia każdego roku było wpisanych: 3.655 zabytków w 2016 r., 3.666 w 2017 r., 3.676 w 2018 r. oraz 3.680 w 2019 r.⁶, w tym zabytków mniejszości narodowych (żydowskich) było odpowiednio: 35, 36, 37 oraz 37⁷.

W związku z trudnością w wyodrębnieniu zabytków dotyczących mniejszości narodowych, p.o. Dyrektor Departamentu wyjaśnił, że materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych podlega ochronie zgodnie z przepisami dotyczącymi ochrony wszystkich zabytków, brak jest bowiem definicji ustawowej zabytku mniejszości narodowej. LWKZ w kwestii klasyfikowania zabytków z uwzględnieniem zabytków stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych poinformował, że nie prowadzi się odrębnych ewidencji i rejestrów dla zabytków mniejszości narodowych. W prowadzonych rejestrach i ewidencji znajdują się zabytki, które można w przybliżeniu wskazać jako przynależne do materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych.

(akta kontroli tom I str. 8-23,143-151, 430-435, tom II str. 116-138, 196-197)

1.2. Na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami⁸, uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 26 czerwca 2015 r., przyjęto Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w województwie lubelskim na lata 2015-2018⁹. W ww. Programie uwzględniono zapisy dokumentów i opracowań o charakterze strategicznym i planistycznym, tj. m.in. Krajowego Programu Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2014-2017, Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

W WPOnZ 2015-2018 odniesiono się do materialnego dziedzictwa wielokulturowego, uwzględniającego dziedzictwo kulturowe mniejszości

⁴ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁵ Badania ankietowe przeprowadzane w okresach dwuletnich przy sporządzaniu sprawozdań z realizacji Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie lubelskim na lata 2015-2018.

⁶ Według stanu na 30 kwietnia.

⁷ W tym 20 cmentarzy, 17 bożnic, synagog i mykw.

⁸ Dz. U. z 2018 r. poz. 2067, ze zm. Dalej: „ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami”.

⁹ Dalej: „WPOnZ 2015-2018” lub „Program”.

narodowych¹⁰. Wyszczególniono m.in. zabytki sakralne kultu religijnego mniejszości narodowych (cerkwie prawosławne i grekokatolickie, synagogi, cmentarze grekokatolickie, prawosławne i żydowskie). W Programie nie została uwzględniona, jako odrębne zagadnienie tematyczne, problematyka związana z materialnym dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych.

P.o. Dyrektor Departamentu wyjaśnił, że materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych jest integralną częścią wielokulturowego dziedzictwa województwa lubelskiego i jako takie podlega traktowaniu według ogólnych zasad, tak jak materialne dziedzictwo polskie. Brane były pod uwagę kryteria: wartości historycznej, artystycznej i naukowej, określane m.in. przez LWKZ w decyzji o wpisie do rejestru zabytków lub umieszczeniu w ewidencji zabytków.

W WPOnZ 2015-2018 przyjęto dwa cele strategiczne: wzmocnienie potencjału dziedzictwa kulturowego województwa lubelskiego jako elementu rozwoju społeczno-gospodarczego regionu oraz wykorzystanie dziedzictwa kulturowego Lubelszczyzny w działaniach promocyjnych i edukacyjnych wpływających na rozwój społeczno-gospodarczy. Przeprowadzono rozpoznanie i charakterystykę zasobów wielokulturowego dziedzictwa Lubelszczyzny. Badania w tym zakresie oparto m.in. na analizie danych przedstawianych w ankietach z jednostek samorządu terytorialnego w ramach opracowywania sprawozdania z realizacji WPOnZ 2015-2018, a także na informacjach z opracowań wydawanych przez LWKZ oraz uzyskanych na naradach¹¹.

(akta kontroli tom I str. 24, 25-129, 137-139, 143-151, tom II 186-194)

W Departamencie opracowano projekt *Wojewódzkiego Programu Ochrony Zabytków w województwie lubelskim na lata 2019-2022*¹². Został on skierowany 20 sierpnia 2018 r. do zaopiniowania przez LWKZ. W odpowiedzi LWKZ (28 września 2018 r.) przedstawił wstępne uwagi do projektu WPOnZ 2019-2022 oraz podał, że ostateczne odniesienie się do wniosku Urzędu możliwe będzie po ogłoszeniu krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Z wyjaśnień p.o. Dyrektora Departamentu wynika, że ze względu na brak opinii LWKZ oraz przedłużające się przyjęcia krajowego dokumentu Zarząd Województwa Lubelskiego po raz drugi 28 maja 2019 r. wystąpił o opinię do LWKZ.

(akta kontroli tom I str. 133-136, tom II str. 1-8)

W okresie objętym kontrolą w budżecie województwa lubelskiego na realizację zadań, związanych z finansowaniem prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych, nie planowano i nie wydatkowano środków finansowych na dotacje dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych¹³.

P.o. Dyrektor Departamentu wyjaśnił, że od 2013 r. nie planowano przekazywania dotacji celowych z uwagi na warunki finansowe województwa lubelskiego, priorytetowo traktowane było wypełnianie zadań własnych wynikających z art. 71 ust. 2 i art. 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. P.o. Dyrektor wskazał, że nie tworzone są szczegółowych programów w zakresie ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego.

(akta kontroli tom I str. 143-151, 407-409, tom II str. 9-26, 186-194)

¹⁰ Rozdział II Dziedzictwo kulturowe Województwa Lubelskiego, Część 4 Zabytki nieruchome.

¹¹ Jesienią 2018 r. odbyło się wyjazdowe posiedzenie Sejmowej Komisji Kultury obradującej nt. mniejszości narodowych. Tematyka spotkania dotyczyła bieżącego funkcjonowania mniejszości narodowych w społeczeństwie polskim.

¹² Dalej: „WPOnZ 2019-2020”.

¹³ Zadania z ochrony zabytków i opieki nad zabytkami dla podmiotów nienależących do sektora finansów publicznych (dział 921 *Kultura i Ochrona Dziedzictwa Narodowego*, rozdział 92120 *Ochrona Zabytków i Opieka nad Zabytkami*, § 2720 *Dotacje celowe z budżetu na finansowanie lub dofinansowanie prac remontowych i konserwatorskich obiektów zabytkowych przekazane jednostkom niezaliczanym do sektora finansów publicznych*).

1.3. Z realizacji WPOnZ 2015-2018 sporządzono sprawozdanie za lata 2015-2016 i zostało ono przyjęte przez Zarząd Województwa Lubelskiego w dniu 17 października 2017 r.

Ww. sprawozdanie z realizacji Programu przesłane zostało do Generalnego Konserwatora Zabytków oraz LWKZ.

(akta kontroli tom I str. 153-327, 328-329)

Do zakończenia czynności kontrolnych NIK (9 lipca 2019 r.) nie sporządzono sprawozdania z realizacji WPOnZ 2015-2018 obejmującego lata 2017-2018. Nie dokonano też całościowej oceny Programu realizowanego w latach 2015-2018. W wyjaśnieniu p.o. Dyrektor Departamentu podał, że sprawozdanie za lata 2017-2018 jest w trakcie prac redakcyjnych. Planowany termin przekazania Zarządowi Województwa Lubelskiego projektu ww. sprawozdania określono na lipiec 2019 r.

(akta kontroli tom I str. 422-429, tom II str. 155-163, 186-194)

1.4. Sprawozdanie z realizacji WPOnZ 2015-2018, obejmujące lata 2015-2016, zostało opracowane na podstawie analiz własnych oraz materiałów źródłowych uzyskiwanych z gmin, powiatów, organów administracji publicznej i instytucji publicznych zajmujących się dziedzictwem kulturowym¹⁴.

Badania monitorujące realizację Programu przeprowadzone zostały w formie ankiet, które wysłano do gmin oraz powiatów znajdujących się na terenie województwa. W ww. badaniach wzięło udział 67% gmin oraz 90% powiatów. Wyniki przeprowadzonych badań i analiz dotyczących realizacji Programu stanowiły materiał wykorzystywany przy opracowywaniu programu na kolejne lata. W sporządzonym sprawozdaniu ujęto analizę realizacji dwóch celów strategicznych oraz czterech przypisanych im celów operacyjnych w odniesieniu do podejmowanych w nich poszczególnych działań. W stosunku do każdego z określonych działań przedstawiono stan zaangażowania poszczególnych samorządów gminnych i powiatowych oraz przytaczano przykłady podejmowanych działań, a także podsumowano stan jego realizacji.

Działania związane z ochroną i opieką nad zabytkami stanowiącymi materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych, określone w pierwszym celu operacyjnym dotyczyły m.in.:

- ujęcia w gminnej ewidencji zabytków strefy zabytkowych cmentarzy, w tym cmentarza żydowskiego w Janowie Lubelskim,
- ochrony - wykonania sondażowych badań archeologicznych na terenie starego cmentarza żydowskiego przy ul. Partyzantów i Kiepur w Zamościu.

(akta kontroli tom I str. 153-327, 328-329, 340-354, 355-384, tom II str. 186-194)

1.5. W trakcie oceny realizacji WPOnZ 2015-2018, w sprawozdaniu obejmującym lata 2015-2016, nie stwierdzono występowania problemów w zakresie opieki nad zabytkami stanowiącymi materialne dziedzictwo kulturowe.

(akta kontroli tom I str. 153-327)

1.6. Na terenie województwa lubelskiego przebiegają trasy 23 szlaków kulturowych, w tym 7 szlaków obejmujących obiekty zabytkowe związane z ochroną i promocją dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych:

---

¹⁴ Analizę oparto o informacje i dane pozyskiwane z jednostek samorządu gminnego i powiatowego oraz instytucji i podmiotów zajmujących się dziedzictwem kulturowym tj. Lubelskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Narodowego Instytutu Dziedzictwa Oddziału Terenowego w Lublinie, Wojewódzkiej Rady Towarzystw Regionalnych, Instytutu Historii Sztuki i Instytutu Kulturoznawstwa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Marii Curie Skłodowskiej. Badanie oparto na danych zamieszczonych w ankietach przesyłanych do ww. podmiotów.

- „Szlak Pamięci Żydów Lubelskich” przebiegający przez istniejące i nieistniejące miejsca związane z historią i kulturą Żydów zamieszkujących w Lublinie przed II wojną światową,
- „Szlak Znanych Postaci” łączący zabytkowe obiekty w Lublinie związane z życiem i działalnością wybitnych artystów, muzyków, poetów oraz osób duchownych na przestrzeni wieków i obejmujący m.in. nieistniejący dom „Widzącego z Lublina”,
- „Szlak Wielokulturowy” zlokalizowany na terenie Lublina i obejmujący obiekty zabytkowe, w tym m.in. cerkiew grecką (aktualnie kościół św. Jozafata) i prawosławną, protestancki kościół i żydowskie synagogi oraz stary kirkut,
- „Szlak Nadbużański” z obiektami zabytkowymi mniejszości narodowych: późnogotycką cerkwią prawosławną w Kodniu, synagogą we Włodawie, cerkwią prawosławnymi w Terespolu, Jablecznie, Hrubieszowie,
- „Szlak Przenikania Kultur” obejmujący Lublin, Białą Podlaską, Chełm, Włodawę, Jableczną, Kodeń, Kostomłoty, Lebedziew, Ortel Królewski, Studziankę, Zamość z obiektami zabytkowymi na szlaku związanymi z dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych i etnicznych, tj. stary kirkut, Wyższa Szkoła Rabinacka, szpital żydowski i ochronka w Lublinie, mizar - muzułmański cmentarz w miejscowości Studzianka (dawna wieś tatarska), osada Lebedziew (dawna osada tatarska, z zachowanymi resztkami mizaru), Jableczna - miejsce kultu prawosławia w Polsce z męskim klasztorem św. Onufrego, Włodawa z późnobarokową synagogą,
- „Szlak Pamiątek Kultury Żydowskiej” łączący miejsca i zabytki związane z funkcjonowaniem mniejszości żydowskiej, do których należą zabytkowe synagogi oraz cmentarze w Kazimierzu Dolnym, Lublinie, Łęcznej, Włodawie, Izbicy, Zamościu, Szczebrzeszynie, Biłgoraju, a także miejsca martyrologii (Lublin, Bełzec, Sobibór),
- „Szlak Cerkiewny” łączy osiem zabytkowych cerkwi, z których sześć jest obecnie użytkowanych jako kościoły rzymsko-katolickie.

(akta kontroli tom I str. 436-437, tom II str. 195)

1.7. Zabytki ruchome związane z materialnym dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych zgromadzone zostały w muzeach prowadzonych przez Samorząd Województwa Lubelskiego.

Według informacji pozyskanych m.in. od dyrektorów tych jednostek:

- Muzeum Lubelskie w Lublinie przekazało do Centralnej Bazy Judaików prowadzonej w ramach Muzeum Historii Żydów Polskich dane dotyczące kolekcji zabytków kultury żydowskiej z dawnego Muzeum Regionalnego w Łęcznej¹⁵. Muzeum nie posiada wyodrębnionych kolekcji obejmujących muzealia mniejszości narodowych oraz nie posiada statutowo przypisanych zadań związanych z gromadzeniem, jako wyodrębnionej części zbiorów kolekcji (zespołów) obiektów, które można uznać za część dziedzictwa mniejszości narodowych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym¹⁶. Przepisy ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach¹⁷ oraz rozporządzenia Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach¹⁸ nie nakładają na muzea obowiązków

¹⁵ Muzealia zostały przekazane ze zlikwidowanego Muzeum Regionalnego w Łęcznej (Oddział Muzeum Lubelskiego).

¹⁶ Dz. U. z 2017 r. poz. 823.

¹⁷ Dz. U. z 2019 r. poz. 917.

¹⁸ Dz. U. nr 202, poz. 2073.

związanych z wyodrębnianiem, czy też klasyfikowaniem dóbr materialnych dotyczących dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych;

- Muzeum Wsi Lubelskiej w Lublinie posiada 29.680 muzealiów, w tym związanych z mniejszościami narodowymi (60 szt. dotyczących dziedzictwa kulturowego mniejszości żydowskiej, 125 szt. dotyczących prawosławnych),
- Muzeum Nadwiślańskie w Kazimierzu Dolnym posiada 43 zabytki dziedzictwa kulturowego mniejszości żydowskiej, znajdujące się w zbiorach oddziału Muzeum Sztuki Złotniczej będące obiektami (srebrami) kultowymi i obrzędowymi oraz trzy srebra kultowe prawosławne.
W Kamienicy Celejowskiej zgromadzono obrazy i rysunki artystów pochodzenia żydowskiego oraz osiem przedmiotów kultowych (judaica), które tworzą kolekcję prac artystów związanych z życiem artystycznym Kazimierza Dolnego,
- Muzeum Zamoyskich w Kozłówce nie posiada wyodrębnionych kolekcji muzealiów związanych z materialnym dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych.

(akta kontroli tom I str. 131-132, tom II str. 9-11)

1.8. Na inwestycje w obiektach zabytkowych, budynkach i siedzibach samorządowych osób prawnych oraz instytucjach kultury¹⁹, tj. na zadania określone w art. 71 ust. 2 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, UMWL przekazał łącznie kwotę 11.906 tys. zł, w tym w 2016 r. nie przekazano żadnych środków finansowych, w 2017 r. 695,5 tys. zł (0,09% budżetu), w 2018 r. 696,5 tys. zł (0,08% budżetu), w 2019 r. w planie określono kwotę 10.514 tys. zł (0,8% budżetu)²⁰.

Samorząd w okresie objętym kontrolą przekazywał dotacje (w rozdziale 92118 *Muzea*). Dotacje celowe na obiekty zabytkowe, będące w zarządzie Samorządu, wykorzystywane były na prace remontowe i konserwatorskie związane z zabezpieczeniem i rewitalizacją budynków i zespołów obiektów zabytkowych w poszczególnych muzeach i ich oddziałach. Przekazywane środki finansowe na zadania konserwatorskie, restauratorskie związane były z odbudową zabytków, będących w zarządzie Samorządu Województwa Lubelskiego.

Samorząd nie korzystał z możliwości określonych w art. 73 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami i nie występował do Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz do LWKZ z wnioskami o przyznanie środków finansowych na odbudowę, utrzymanie i zabezpieczenie zabytków stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych.

W wyjaśnieniu p.o. Dyrektor Departamentu podał, że wykonywano zadania o charakterze wojewódzkim określone ustawami, w szczególności w zakresie kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami (art. 14 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa²¹). Zgodnie z ustawą z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej²² wydatki na prace konserwatorskie i bieżące naprawy pokrywane były przez instytucje kultury z dotacji podmiotowej lub przychodów własnych. Z budżetu Urzędu przekazywane były dla wojewódzkich samorządowych instytucji kultury dotacje podmiotowe. Instytucje kultury posiadają osobowość prawną, w ramach której samodzielnie gospodarują przydzieloną i nabytą częścią mienia oraz prowadzą gospodarkę w ramach posiadanych środków, kierując się zasadami efektywności ich

¹⁹ Obiekty, które znajdują się w zarządzie Samorządu Wojewódzkiego.

²⁰ Budżet województwa wynosił w 2016 r. - 735,3 mln zł, w 2017 r. - 858,9 mln zł, w 2018 r. - 935,7 mln zł, w 2019 r. - 1.305,7 mln zł.

²¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 512.

²² Dz. U. z 2018 r. poz. 1983, ze zm.

wykorzystania (art. 27 ust. 1 ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej). Podstawą gospodarki finansowej instytucji kultury jest plan finansowy ustalony przez dyrektora, z zachowaniem wysokości dotacji organizatora (art. 27 ust. 3 ww. ustawy).

(akta kontroli tom I str. 143-151, tom II str. 9-26, 155-177, 195)

Z informacji przedłożonych przez muzea, dotyczących zabytków ruchomych stanowiących dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych wynika, że w nadzorowanych przez Samorząd Województwa muzeach nie wskazywano kwot środków finansowych przeznaczanych w latach 2016-2019 na prace renowatorskie, konserwatorskie i profilaktykę zabytków ruchomych stanowiących dziedzictwo mniejszości narodowych, ponieważ nie tworzą one wyodrębnionej kategorii muzealiów.

(akta kontroli tom I str. 131-132, tom II str. 9-26, 33-37)

1.9. W budżecie w rozdziale 92120 *Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami* w latach 2016-2019 (do 30 czerwca) nie planowano i nie przekazywano środków finansowych na ochronę zabytków innym jednostkom.

P.o. Dyrektor Departamentu wyjaśnił, że sytuacja finansowa Województwa Lubelskiego nie pozwalała na planowanie środków finansowych na realizację zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami. Departament przygotowywał materiały do opracowania projektu budżetu Województwa Lubelskiego zgodnie z założeniami Zarządu Województwa Lubelskiego. W latach 2016-2019 w związku z dużym zaangażowaniem finansowym województwa w projekty realizowane w ramach funduszy strukturalnych, niskim poziomem uzyskiwanych dochodów oraz brakiem możliwości prawnych zaciągania kredytów przeznaczonych na finansowanie wydatków bieżących, Zarząd w założeniach budżetowych nie uwzględniał planowania wydatków na dotacje. Według p.o. Dyrektora, nie są to działania obowiązkowe. Priorytetowo traktowano zadania własne województwa wynikające z art. 71 ust. 2 i art. 72 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

(akta kontroli tom I str. 407-409, 421-429)

1.10. W okresie objętym kontrolą nie były opracowywane dodatkowe programy obejmujące tematykę materialnego dziedzictwa kulturowego, w tym dotyczące zabytków stanowiących materialne dziedzictwo mniejszości narodowych.

(akta kontroli tom I str. 143-151, tom II str. 195)

1.11. W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020²³ dofinansowanie na zadania związane z ochroną dziedzictwa kulturowego otrzymały dwa projekty, w tym w jednym przypadku jednostka Samorządu Województwa Lubelskiego (Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego²⁴).

Szpital 9 stycznia 2019 r. zawarł umowę o dofinansowanie projektu „Centrum Wspierania Nowego Życia – Rewaloryzacja zabytkowego budynku dawnego Szpitala Żydowskiego oraz jego adaptacja w celu nadania mu nowych funkcji użytkowych wraz z zagospodarowaniem terenu funkcjonalnie związanego z obiektem” (wartość projektu 11.677,1 tys. zł, dofinansowanie 9.004,6 tys. zł). Złożony w ramach konkursu wniosek uzyskał 92 punkty (na 100 punktów możliwych

²³ Działanie 13.3. Rewitalizacja obszarów miejskich (konkurs nr RPLU.13.03.00.-IZ.00-06-001/17) i Działanie 13.4. Rewitalizacja obszarów wiejskich (konkurs nr RPLU.13.03.00.-IZ.00-06-002/17).

²⁴ Dalej: „Szpital”.

do uzyskania). Do 1 lipca 2019 r. Szpital poniósł wydatki w wysokości 155,2 tys. zł, w tym m.in. na opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie studium wykonalności.

UMWL w latach 2019-2020 w budżecie, zabezpieczył środki finansowe dla Szpitala na realizację ww. projektu w kwocie 2.674,4 tys. zł. Środki finansowe zaplanowano w dziale 851 *Ochrona zdrowia*, rozdziale 85111 *Szpitala ogólne*. Umowę na przekazanie dotacji dla Szpitala zawarto 3 czerwca 2019 r.

(akta kontroli tom II str.139-142)

Gmina Tarnogród 19 grudnia 2018 r. podpisała umowę na realizację projektu „Rewitalizacja w Gminie Tarnogród”²⁵, obejmującą m.in. remont bożnicy w Tarnogrodzie (wartość projektu wynosiła 8.013,3 tys. zł, dofinansowanie 5.933,6 tys. zł). Złożony w ramach konkursu wniosek uzyskał 77 punktów (na 100 punktów możliwych do uzyskania). Złożono dwa wnioski o płatność, w tym jeden został pozytywnie zweryfikowany przez Instytucję Zarządzającą. Do wypłaty w formie refundacji zakwalifikowano kwotę 21,8 tys. zł.

(akta kontroli tom II str. 27-32, 39-115, 139-142, 202-258)

W okresie 2016-2019 w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 nie finansowano zadań w zakresie ochrony zabytków stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe.

(akta kontroli tom I str. 438-455, tom II str. 27-115, 139-142, 143-154)

1.12. W okresie 2016-2019 (do maja) do Urzędu nie zgłoszono żadnych skarg i wniosków, dotyczących obiektów stanowiących materialne dziedzictwo kulturowe mniejszości narodowych z terenu województwa lubelskiego.

(akta kontroli tom I str. 141-142)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Samorząd Województwa Lubelskiego określił w WPOnZ 2015-2018 działania związane z materialnym dziedzictwem wielokulturowym województwa lubelskiego.

W okresie objętym kontrolą nie planowano środków finansowych na dotacje celowe przeznaczone na ochronę zabytków będących materialnym dziedzictwem kulturowym dla jednostek niezaliczanych do sektora finansów publicznych.

Podjęto działania na rzecz ochrony zabytków stanowiących własność Województwa Lubelskiego, tj. pozyskano środki finansowe z funduszy Unii Europejskiej na rewaloryzację zabytkowego budynku dawnego Szpitala Żydowskiego w ramach projektu realizowanego przez Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. Jana Bożego w Lublinie.

OBSZAR

2. Współpraca przy realizacji działań i celów ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych

Opis stanu faktycznego

2.1. W okresie objętym kontrolą organizacje mniejszości narodowych działające na terenie województwa lubelskiego²⁶ nie nawiązały współpracy z UMWL w zakresie związanym z ochroną materialnego dziedzictwa kulturowego mniejszości narodowych. Organizacje te nie zwracały się do Urzędu z wnioskami

²⁵ Rewitalizacją objęto m.in. działkę miejską, na której znajduje się bożnica, która została wpisana do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków decyzją WKZ z 13 lutego 1967 r. nr KI.V-7/96/67.

²⁶ Towarzystwo Ukraińskie, Towarzystwo Społeczno-Kulturalne Żydów w Polsce – Oddział w Lublinie, Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie – Filia w Lublinie.

przedstawiającymi potrzeby rzeczowe i finansowe w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, w związku z tym nie było konieczności podejmowania współpracy z organizacjami reprezentującymi mniejszości narodowe.

P.o. Dyrektor Departamentu wyjaśnił, że w budżecie województwa lubelskiego nie przewidziano środków finansowych na realizację tego rodzaju zadań, bowiem w latach 2016-2019 (do dnia zakończenia kontroli NIK) do Departamentu nie wpłynął żaden wniosek od organizacji reprezentujących mniejszości narodowe, dotyczący zabytku związanego z dziedzictwem kulturowym mniejszości narodowych. Według p.o. Dyrektora, z uwagi m.in. na brak podstawy prawnej nie była ewidencjonowana wiedza o zabytkach mniejszości narodowych, brak jest definicji prawnej takiego zabytku, a ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami podaje definicję zabytku i nią posługuje się Urząd w rozpatrywaniu zgłaszanych spraw.

(akta kontroli tom I str. 143-151, tom II str. 184-185 186-194, 196-199)

2.2. Samorząd Województwa Lubelskiego współpracował z LWKZ oraz jednostkami samorządu terytorialnego (m.in. z Gminą Tarnogród, Gminą Włodawa, Miastem Zamość, Miastem Lublin, Gminą Łomazy) w zakresie dotyczącym ochrony wielokulturowego dziedzictwa narodowego. W trakcie opiniowania WPOnZ uzgadniano z LWKZ zgodność założeń z celami i kierunkami Krajowego Programu Ochrony Zabytków.

P.o. Dyrektor Departamentu podał, że Urząd, działając na podstawie przepisów prawa, współpracuje z organami ochrony zabytków. Dobra współpraca oraz obustronna pomoc prowadzona od lat z LWKZ nie wymagały tworzenia dodatkowych zasad i standardów przepływu informacji.

W ramach realizacji WPOnZ 2015-2018 gminy i powiaty w ankietach przedstawiały informacje dotyczące działań kulturowych związanych z ochroną zabytków i edukacją oraz współdziałaniem samorządów różnych szczebli z lokalnymi społecznościami i instytucjami kultury. Analiza materiałów źródłowych stanowiła podstawę do opracowania sprawozdania z realizacji Programu.

Spółeczni opiekunowie zabytków nie podejmowali współpracy z Samorządem Województwa Lubelskiego.

P.o. Dyrektor Departamentu wyjaśnił, że Urząd działa na podstawie przepisów prawa, a w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami brak jest delegacji do inicjowania przez samorząd województwa współpracy ze społecznymi opiekunami zabytków.

(akta kontroli tom I str. 153-384, tom II str. 155-177, 178-184, 185-194)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Samorząd Województwa Lubelskiego w zakresie ochrony materialnego dziedzictwa kulturowego współpracował z jednostkami samorządu terytorialnego oraz z LWKZ, w szczególności na etapie opiniowania WPOnZ 2015-2018.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości w skontrolowanych obszarach, Najwyższa Izba Kontroli, nie formułuje uwag i wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Lublin, dnia 31 lipca 2019 r.

Kontroler
Artur Bokiniec
Główny specjalista kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

.....
Podpis

.....
Podpis